

УКРАЇНЬКА
МУЗИЧНА
ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ
ТА ЕТНОЛОГІЇ ІМ. М. Т. РИЛЬСЬКОГО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ 1-ГО ТОМУ:

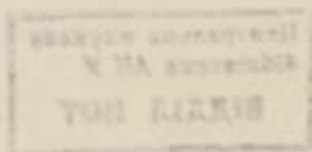
А. Каленченко, А. Муха — головний

І. Сікорська

Н. Касюк

О. Кушнір

УКРАЇНЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

КИЇВ
2006

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Г. Скрипник — голова
А. Калениченко — заступник голови
Г. Степанченко — відповідальний секретар

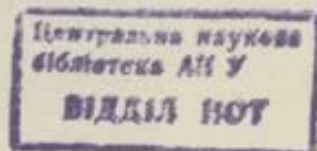
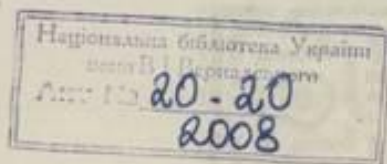
Члени редколегії:

С. Грица, М. Загайкевич, Л. Кияновська, Л. Корній, Н. Костюк, **О. Костюк**,
І. Котляревський, М. Коць (США), В. Кузик, О. Кушнірук, А. Муха, О. Немкович,
Л. Пархоменко, Р. Пилипчук, В. Рожок, Н. Семененко, І. Сікорська, М. Скорик, О. Со-
кол, Б. Сюта, А. Терещенко, Б. Фільц, О. Шевчук, Ол. Шевчук, І. Юдкін

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Н. Герасимова-Персидська — академік АМУ, доктор мистецтвознавства, професор
І. Ляшенко — академік АМУ, доктор мистецтвознавства, професор
М. Черкашина-Губаренко — член-кореспондент АМУ, доктор мистецтвознавства, професор

Зареєстровано Держкомінформом України. Свідоцтво про реєстрацію:
серія ДК № 1831 від 07.06. 2004 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ 1-ГО ТОМУ:

- А. Калениченко, А. Муха — співголови
І. Сікорська — заступник голови, відповідальний секретар, науковий редактор
Н. Костюк — науковий редактор
О. Кушнірук — відповідальний секретар

Відповідальні за літери:

А-Ал —	А. Терещенко
Ам-Ая —	О. Немкович
Б-Бароко —	Б. Фільц
Барон-Блю —	А. Калениченко
Бо-Боян —	Г. Степанченко
Бояр-Бя —	А. Азарова, Ол. Шевчук
В —	В. Кузик
Г-Гош —	Н. Костюк
Гр-Г —	Л. Пархоменко
Д —	О. Шевчук, Б. Сюта

О. Гнатівська

В. Гнатюк

Музична культура Франції рубежу 19–20 ст.: Навч. посіб. для муз. вузів. — К., 1993; Мирослав Скорик // Укр. муз.-во. — К., 1968. — Вип. 3; Проблеми опери в українській журнальній періодиці // Там само. — К., 1969. — № 5; Співець буремних років // Музика. — 1970. — № 4; Революційні пісні в творчості В. Фемеліди // НТЕ. — 1971. — № 2; Зрілість: До 60-річчя Київ. конс. // Наука і культура. Україна. — К., 1975; Геннадій Ляшенко: Буклет. — К., 1984; Провідна тема — сучасність: Інтерв'ю з Г. Ляшенком // Музика. — 1987. — № 6; Становлення українського радянського музичного театру і творчість В. Фемеліди // Актуальні проблеми радянської музичної культури. — К., 1987; "Наймичка" М. Вернівського на оперній сцені і в кіно // Укр. театр. — К., 1989. — № 2; Український солоспів в його історичному розвитку // Наук. збірка Краків. академії музики. — Краків, 1995; Матіас Стабінгер. Шість секстетів // Українсько-німецька наукова збірка. — К., 1996; Фестиваль у Кракові // Арт-Лайн. — 1997. — № 9; Ріхард Вагнер і Клод Дебюссі: Єдність і боротьба протилежностей // Наук. вісник НМАУ. — К., 1997; Пуленк Ф. Stabat Mater: Своєрідність прочитання композитором середньовічної секвенції // Музика і Біблія: Наук. вісник НМАУ. — К., 1999. — Вип. 4; Солоспіви Д. Счинського в контексті західноєвропейської камерно-вокальної музики на межі 19–20 ст. // Musica Galiciana. — Rzeszow, 2000; Горовець М. "Агнес Сорель": З колекції замку в Ланьцоті // Там само; Т. Падурра — українсько-польський бард 19 ст. // Українська тема у світовій культурі: Наук. вісник НМАУ. — К., 2001; Гастрольна Одиссея Львівського державного академічного театру опери і балету ім. С. Крушельницької // Musica Galiciana. — Rzeszow, 2003. — Т. 7; Традиції Г. Берліоза у французькій музиці порубіжжя 19–20 ст. // Гектор Берліоз і світова культура. — Х., 2004; Програма із зарубіжної музичної літератури для музичних училищ України / Учбово-метод. кабінет Міністерства культури України. — К., 1981. Передмови до нотних видань: Яначек Л. Симфоніста. — К., 1978; Равель М. "Вальс" і "Болеро". — К., 1980; Роберт Шуман і його фортепіанна творчість // Шуман Р. Фортепіанні твори. — К., 1981; Фортепіанна творчість Миколи Колесси // Колеса М. Фортепіанні твори. — К., 1984; Фемеліди В. Ювілейна симфонія. — К., 1988; Фортепіанна творчість Л. Ревуцького // Ревуцький Л. Фортепіанні твори. — К., 1988; післямови до кн.: Ралан-Манюель Моріс Равель. — К., 1975; Ведель А. Духовні концерти: Путівник. — К., 1987; Мессіан О. Камерна музика: Путівник. — К., 1988. Статті у вітчизн. і заруб. муз. енциклопедіях та словниках, анотації до грамплатівок.

Літ.: Некрасова Н. Мистецтво педагогіки // Музика. — 1997. — № 2; Корчова О. П'ять ескізів до ювілейного портрета // Там само. — 2005. — № 5; Загайкевич М. Дискусія музикознавців // КіЖ. — 1997. — 11 черв.

А. Калениченко

ГНАТОВСЬКА Олена Борисівна (1.03.1949, м. Орел, РФ) — композиторка, піаністка, педагог. Член НСКУ (1984). Закін. Харків. Ін-т мистецтв (кл. фп. Г. Гельфгата, 1974, кл. композиції Д. Клебанова, 1979), стажувалася в Київ. конс. (кл. Ю. Іщенко, 1986). Від 1974 — викладачка кафедри фп. Харків. ін-ту мистецтв.

Тв.: Поема для симф. орк. (1984), концерти з орк. — 2 для фп. (1979, 1986), скр. (1976), влч. (1985), кларнета (1984); "Роздум" для тромбона й кам. орк.; "Лірична поема" для скр. й кам. орк. (1985); кам.-інстр. ансамблі — 2 сонати для скр. і фп. (1985–2000), 2 сонати для альту й фп. (1987–2001),

2 сонати для влч. і фп. (1986), сонати для кларнета і фп., для флейти, для гобоя, для тромбона; "Урочиста поема" для мідних духових і органа (1988); кам.-інстр. ансамблі — 2 струн. квартети, Інтермеццо для струн. квартету, Фп. квартет (1993), Тріо для скр., альту та фп., Струн. тріо (1986), Тріо для фп., фагота та фп. (1995) тощо, "Слов'янська рапсодія" для влч. і фп., Інтермеццо для скр. і фп., Дует для 2-х скрипок; для фп. — 5 сонат, Сонатина, цикли "Ранкові пейзажі", "Мозаїки", "Сім п'єс у сріблястих тонах", "Російські картини", п'єси, епюди, дит. твори; для 2-х фп. — "Міражі", вок. цикли на сл. Я. Коласа та Я. Купали, О. Блока, С. Нікітіна.

А. Мухо

ГНАТОВСЬКИЙ Ярослав Васильович (2.04.1962, м. Львів) — диригент, педагог, Закін. Львів. конс. (кл. О. Сотничук, 1986). Вдосконалював майстерність у Б. Завойського та І. Майчика. 1988–98 — засн. і кер. кам. хору "Gloria" при Львів. відділенні СКУ. Водночас 1990–2002 — викладач кафедр диригування та україністики ЛДМА (1991–97 — кер. студент. хору при ній). Від 2002 — диригент Укр. культ. центру в Торонто (Канада). Поставив опери: "Дідона та Еней" Г. Перселла (1995), "Орфей і Евридика" Х. В. Глюка (1999, обидві — Львів).

В. Гравовський

ГНАТЮК Володимир Михайлович (9.05.1871, с. Велеснів, тепер Монастирського р-ну Терноп. обл. — 6.10.1926, м. Львів) — фольклорист, етнограф, етномузиколог, літературознавець, громад. діяч. Член-кор. рос. АН у Петербурзі (1902), академік ВУАН (1924). Закін. Буцац. нижчу (1890), Станіславів. (тепер Івано-Фр., 1894) гімназії, Львів. ун-т (1898). Здобутки Г. в етномузикології, фольклористиці, етнографії, літературознавстві, соціології тощо, популяризації нар. творчості, наук. та культ.-просвітн. діяльність дали значний поштовх розвитку укр. культури, утвердивши високий наук.-суспільний авторитет ученого. Г. — представник порівняльно-істор. напрямку у фольклористиці. Наук. настанови та принципи Г., плідно розвинені його соратниками й послідовниками, визначили числ. фундаментальні напрями розвитку цих галузей.

Перші записи пісень (іх поет. текстів) Г. зробив у селах Буцацького повіту (тепер Терноп. обл.) ще під час навчання в гімназії (1889 вже мав 500 зафіксованих зразків; нині зб. втрачено). 8 з них було надрук. у "Новомогалицянині" (№ 6, 13, 15, 17, 20 за 1890) під рубрикою "Из новозаписаних народних песней". Тоді ж захоплювався й вивчав праці Я. Головацького, П. Чубинського, О. Огоновського, М. Сумцова та ін. фольклористів. До 1894 зібрав ще понад 800 пісень (теж втрачено). 1890–95 записав і 1896 видав першу фольклористичну працю "Лірники. Лірницькі пісні, молитви і т. і. про лірників повіту Буцацького" ("Етнограф. збірник". — Т. 2, упор. І. Франка). Упродовж 1894–96 записував фольклор у Буцацькому і Стрийському (Львівщина) повітах, здійснив 6 експедицій на Закарпат. Україну (1893 — записував колядки й щедрівки, лірницькі пісні; 1894–95 — ліричні, рекрутські, жовнірські пісні, балади, коломийки, 1897–98 — родинно-побутові, емігрантські пісні й коломийки, 1899 — гаївки, колядки й щедрівки, бойків-

ський весільний обряд з ладканками (вид. "Бойківське весілля в Мшанці (Старосамбірського повіта)" // *Матеріали до українсько-руської етнології*. — 1908. — Т. 10); 1900 — "Пісню про покритку, що втопила дитину" в с. Криворівня Косівського повіта (вид. у "Матеріалах до українсько-руської етнології". — 1919. — Т. 19–20), 1902 — колядки й щедрівки, родинно-побутові пісні, коломийки). Упродовж 1895–1903 за матеріалами записів на Закарпатті в 3-х т. "Етнографічних матеріалів з Угорської Русі" опублікував 557 укр. нар. пісень. Досліджував і записував пісенний фольклор ін. народів.

Від 1898 — наук. секретар НТШ; з 1914 — голова етнограф. комісії. У співпраці з *І. Франком* укладав програми збирання фольклору (1898–1917 видано понад 10). Зробив цінний внесок у розробку методики збирання і класифікації фольклору, текстологічних принципів фіксації та видання матеріалів. Організував і очолював збирацьку працю бл. 300 етнографів-фольклористів, на основі записів яких розробив програму систематичного видання нар. творчості за жанрами (опубліковано: "Коломийки" (в 3 т., 1905–07), "Гайки" (Матеріали до українсько-руської етнології. — 1909. — Т. 12), "Колядки і щедрівки" (Етнограф. збірник. — 1914. — Т. 35, 36). Г. цікавили, насамперед, деякі жанри календарно-обряд. фольклору, коломийки, балади, співанки-хроніки, рекрутські й жовнірські пісні. Ретельно вивчав новотвори ("Пісенні новотвори в українсько-руській народній поезії", 1902), розшукав, дослідив та видав ряд матеріалів і текстів давньої укр. літ-ри [зокр. "Угро-руські духовні вірші", 1902; "Кілька духовних віршів (Співаник з Грушова)", 1903; "Хоценський співаник Левитських", 1909, тощо].

У с. Велеснів діє Музей Г. 2006 Мін-во культури і туризму запровадило Премію ім. Г. (з-поміж перших лауреатів — *М. Хай*).

Літ. тв.: *М. О. Максимович* і століття української культурно-наукової праці. — Житомир, 1928; *Тимко Падуро*. — Х.; К., 1931; *Вибрані статті про народну творчість*. — К., 1966; *Українські народні пісні в записках В. Гнатюка*. — К., 1971; *Етнографічні матеріали з Угорської Русі*. — Нови Сад, 1985. — Т. 1. *Угроські духовні вірші* // *Записки НТШ*. — Т. 16, 17, 19; *Український фольклор у польських переробках*. — [Б. м.], [Б. р.]; *Лірики* // *Етнограф. збірник*. — 1896. — Т. 2; *Пісенні новотвори в українсько-руській словесності* // *Записки НТШ*. — 1903. — Т. 52. — Кн. 2; *Коломийки* // *Етнограф. збірник*. — 1905–07. — Т. 17–18; *Похоронні звичаї й обряди* // *Там само*. — 1912. — Т. 31–32; *Гайки* // *Матеріали до українсько-руської етнології*. — Л., 1909. — Т. 12; *Колядки і щедрівки* // *Етнограф. збірник*. — Л., 1914. — Т. 35, 36; *Українські весільні обряди і звичаї* // *Матеріали до українсько-руської етнології*. — 1919. — Т. 19–20, тощо.

Літ.: *Яценко М.* Володимир Гнатюк. — К., 1964; *Мушинка М. В.* Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття. — Париж; Мюнхен, 1979; *Його ж.* Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. — Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987; *Грушевський М.* Академік В. Гнатюк // *Україна*. — 1926. — Кн. 6; *Савченко М.* Володимир Гнатюк і деякі питання фольклорної текстології // *НТЕ*. — 1971. —

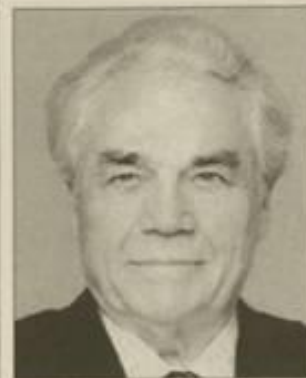
№ 4; *Арсенич П.* Етнографічна діяльність В. М. Гнатюка // *Там само*. — 1982. — № 2; *Штундер З.* Два листи Климента Квітки до Володимира Гнатюка з 1923 року // *Записки НТШ*. — Л., 1993. — Т. ССХХVI; *Качкан В.* Обшири його таланту // *Вітчизна*. — 1994. — № 1–2; *Мушинка М.* Академік Володимир Гнатюк як дослідник фольклорних скарбів Закарпатської України // *НТЕ*. — 2002. — № 5–6.

Л. Серганюк

ГНАТЮК Дмитро Михайлович (28.03.1925, с. Мамаївці, тепер Кіцманського р-ну Чернів. обл.) — оперний і кам. співак (баритон), режисер, педагог. Н. а. СРСР (1960). Н. а. України (1999). Герой Соц. Праці (1985). Герой України (2005). Лауреат Держ. премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1973), Держ. премії СРСР (1977), Премії Грузинської РСР ім. З. Паліашвілі (1972), премії Ленінського комсомолу (1967). Професор (1987). Академік АМУ (1996), Академії творчості Росії (1992), Міжн. Академії інформатизації при ООН (2002). Почесний громадянин м. Києва (1997), м. Чернівців (2002), деп. ВР СРСР 8–10 скликань (1972–84), нар. деп. України 3-го скликання, заст. голови Комітету ВР України з питань культури і духовності (1998–2002). Закін. Київ. конс. (1951, кл. сольного співу *І. Паторжинського*), Київ. ін-т театр. мистецтва (1975, курс із режисури *В. Неллі* та *М. Крушельницького*). Студієць Чернів. держ. муз.-драм. т-ру (1945–47), соліст Оперної студії при Київ. конс. (1947–51). Працює в Київ. т-рі опери та балету (тепер Нац. акад. т-р опери та балету ім. Т. Г. Шевченка): соліст (1951–88), директор (1979–80), режисер (1980–88), гол. режисер (від 1988). 1983–93 — зав. кафедри оперної підготовки Київ. конс.

Співак широкого жанрово-стильового діапазону. Має голос сильний, рівний у всіх регістрах, унікальний за тембром, гнучкий за динамічними відтінками. Вик. мистецтво відзначається високою технікою вокалу, бездоганною дикцією, майстерністю акторської гри. Володіє великим оперним і кам. репертуаром, що включає різні в хронологічному, географічному, нац., стильовому відношеннях твори. Створив понад 40 муз.-сценічних образів, як режисер поставив понад 20 вистав у Київ. оперному та ін. т-рах. У конц. репертуарі — понад 200 творів нац. і світ. класики, зразки сучас. популярного *солоспіву*, старовинні укр. і рос. романси, бл. 70 укр. нар. пісень. Записав майже 30 платівок, 6 CD. Має фондові записи на Всесоюз. та Укр. радіо і ТБ. Гастролював у США, Канаді, Австралії, кол. ФРН, Португалії, Франції, Іспанії, Угорщині, Польщі, країнах Скандинавії та ін. Вик. мистецтво Г. одержало високу оцінку у вітчизн. і заруб. пресі, зокр. у США, (1971, 1974, 1990), Канаді (1969, 1971), Австралії (1960), Польщі (1956, 1970), Норвегії (1965), Болгарії та ін.

Поміж кам. вок. творів у конц. репертуарі — композиції *В. Заремби*, *І. Воробкевича*, *М. Лисенка*, *О. Нижанківського*, *Д. Счинського*, *М. Леонтовича*, *Я. Степового*, *К. Стеценка*, *Л. Ревуцького*, *А. Кос-Анатольського*, *П. і Г. Майбород*, *О. Білаша*, *М. Глінки*, *П. Чайковського*, *О. Бородіна*, *М. Римського-Корсакова*, *С. Рахманінова*, *Й. Гайдна*, *Ф. Шуберта*, *Р. Шумана*, *Й. Брамса*,

Д. Гнатюк

Д. Гнатюк у ролі Енея (опера "Енеїда" М. Лисенка)